ברטנורא על מסכת חגיגה

פירוש רבי עובדיה מברטנורא

geulaquiz.com

פרק א

א **הכל חייבין בראיה.** במצות יראה כל זכורך, שצריך להתראות בעזרה ברגל. והכל לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין. ואין כן הלכה. שמי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור מן הראיה מפני צד עבדות שבו:

חוץ מחרש. ואע״פ שהוא מדבר, ואפילו חרש באזנו אחת פטור, דכתיב (דברים ל״א:י״א) בבוא כל ישראל לראות את פני ה׳, וכתיב בתריה למען ישמעו. פרט למי שאין לו שמיעה גמורה. והשומע ואינו מדבר נמי פטור דכתיב ולמען ילמדו:

שוטה וקטן. דלאו בני חיובא נינהו, שהן פטורין מכל המצוות. וקטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, אביו חייב להעלותו כדי לחנכו במצוות, כדאמר ב״ה לקמן במתניתין:

וטומטום ואנדרוגינוס, נשים ועבדים שאינן משוחררין. כל הני אמעיטו מזכורך, פרט לטומטום ואנדרוגינוס ונשים שאינן בכלל זכורך. וכל מצוה שאין נשים חייבות בה אין העבדים חייבין בה. ועוד הרי הוא אומר בבוא כל ישראל ליראות, ועבדים לאו בכלל ישראל נינהו:

החיגר והחולה והזקן ושאינו יכול לעלות ברגליו. מירושלים לעזרה, כגון שהוא מעונג ביותר. כל הני ילפינן להו מדכתיב שלש רגלים, יצאו אלו שאינן יכולין לעלות ברגליהם:

והסומא. דכתיב בבוא כל ישראל ליראות, כשם שהם באים להיראות כך הם באין לראות הר קדשו ובית שכינתו, לאפוקי סומא ואפילו בעינו אחת, שהרי אין ראייתו שלמה:

שלש רגלים. הראוי לעלות ברגליו חייבו הכתוב, וכיון דגדול פטור מן התורה, קטן נמי לאו בר חנוך הוא:

ב **הראיה שתי כסף.** גדול הבא ליראות צריך להביא עולה, שנאמר (שמות כ״ג) לא יראו פני ריקם, ואינה פחותה משתי מעות כסף, שהם משקל ל״ב גרעיני שעורה מן הכסף הצרוף:

וחגיגה. שלמי חגיגה, שאמרה תורה (שמות י״ב) וחגותם אותו חג לה׳, כלומר הביאו שלמי חגיגה, אין פחותים ממעה כסף. ואע״פ שאין לראיה ולחגיגה שעור, דכתיב (דברים ט״ז) איש כמתנת ידו, חכמים נתנו בהם שעור למטה, שלא יביא פחות מכאן:

הראיה מעה כסף וחגיגה שתי כסף. דשלמים יש בהם לגבוה ולכהנים ולבעלים לפיכך הן מרובין מן העולות שאין בהן אלא לגבוה. וחוץ מעולת ראיה ושלמי חגיגה האמורים במתניתין עוד היו צריכים להביא מין אחר של שלמים, והן נקראים שלמי שמחה, דכתיב (שם כ״ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת. ושלמי שמחה הללו לא הוזכרו כאן, ולא נתנו חכמים בהם שעור. ונשים חייבות בהן כאנשים, דעל השמחה נצטוו נשים, דכתיב (שם י״ד) ושמחת אתה וביתך:

ג **עולות במועד באות מן החולין.** מתניתין חסורי מיחסרא והכי קתני, עולות נדרים ונדבות במועד באות, ביו״ט אינן באות, ועולת ראיה באה אפילו ביו״ט, אע״ג דיש לה תשלומין כל ז׳, עיקר מצותה ביו״ט ראשון, וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין. ושלמי שמחה באים מן המעשר, כלומר שיכולין להביא שלמי שמחה ממעות של מעשר שני, דשלמי שמחה אינן חובה במקום שיש בשר, והרי יש לו מעות מעשר שני להוציא בירושלים, הלכך יקנה בהם שלמים ויאכל. אבל חגיגת יום טוב הראשון הוא דבר שבחובה אפילו יש לו בשר הרבה, וכל דבר שהוא משום חובה אינו בא אלא מן החולין ולא מן המעשר:

ביו״ט הראשון של פסח. ה״ה ליו״ט ראשון של שאר רגלים. ולהכי נקט פסח, לפי שיש ערב פסח חגיגה אחרת, כשהיתה חבורת הפסח מרובה היו מביאין עמו חגיגה כדי שיהא הפסח נאכל על השובע, ואשמועינן מתניתין דחגיגת יו״ט עצמו הוא דאינו באה אלא מן החולין, אבל חגיגת י״ד באה מן המעשר:

ובית הלל אומרים מן המעשר. בגמרא פריך אמאי, דבר שבחובה היא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. ומשני בטופל, שמחבר מעשר עם חולין ומביא, אם יש לו אוכלין הרבה ואין לו סיפק בבהמה אחת מביא בהמה אחת לחגיגה מן החולין והשאר ממעות מעשר שני. ואע״פ שכל הבאות ביו״ט ראשון שם חגיגה עליהן, מכל מקום סברי ב״ה דמותר להביא השאר מן המעשר, הואיל וכבר יצא ידי חובתו בראשונה מן החולין:

ד **יוצאין ידי חובתן.** של שלמי שמחה:

בנדרים ונדבות ומעשר בהמה. דכתיב (שם ט״ז) ושמחת בחגך, לרבות כל מיני שמחות, דקרא לא בעי אלא שמחה, ואמר מר אין שמחה אלא בבשר,

והאי בשר הוא:

אבל לא בעופות ולא במנחות. דכתיב ושמחת בחגך, אמרה תורה עשה שמחה ממי שחגיגה באה מהן, יצאו עופות ומנחות שאין חגיגה באה מהן:

ה **אוכלין מרובין.** בני בית מרובין:

מביא שלמים מרובין. שלמי חגיגה רבים לפי האוכלים שיש לו:

ו **מי שלא חג.** שלא הביא שלמי חגיגתו ועולת ראייתו:

ויום טוב האחרון. שמיני עצרת. ואע״ג דרגל בפני עצמו הוא, הוי תשלומין דראשון. וחג השבועות נמי אף על גב דלא הוי אלא יום אחד, יש לו תשלומין כל שבעה, מדאקשינהו קרא להדדי, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות, מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה:

ז **והוליד ממנה ממזר.** שהביא פסולים בישראל והן לו לזכרון, לפיכך אין עונו נמחק בתשובה:

יכול הוא שיחזיר. דמי גניבתו וגזילתו לבעלים ויהא מתוקן מן החטא:

ח **היתר נדרים פורחים באויר.** מעט רמז יש במקרא שיוכל החכם להתיר הנדר, ואין לסמוך עליו, אלא כך מסור לחכמים בתורה שבעל פה:

הלכות שבת. והלכות חגיגה והלכות מעילה. יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז, במקרא מועט, כהר התלוי בשערות הראש:

והעבודות. הלכות עבודת הקרבנות:

הן הן גופי תורה. בגמרא מפרש דהן והן גופי תורה קאמר. כלומר בין אותן שאין להם על מה שיסמכו ובין אותן שיש להם על מה שיסמכו, בין אותן שהן כהררים התלוין בשערה, אלו ואלו גופי תורה:

פרק ב

א **אין דורשין בעריות.** לשלשה בני אדם כאחד אין דורשין להם סתרי עריות, כגון בתו מאנוסתו דלא כתיבא בקרא בהדיא ואתיא מדרשא. שמא בזמן שמדבר הרב עם אחד ישאו ויתנו השנים ביניהם, ולא יתנו לבם לשמוע מפי הרב כשדרש בו איסור, ויבואו להקל בעריות ע״י שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן יותר משאר איסורים שבתורה:

ולא במעשה בראשית. במעשה ששת ימי בראשית אפילו לשני בני אדם, וכל שכן לשלשה או יותר, דאמר קרא (דברים ד׳:ל״ב) כי שאל נא לימים ראשונים, יחיד שואל ואין שנים שואלים:

ולא במעשה מרכבה. שראה יחזקאל ושראה ישעיה. ורמב״ם פירש, מעשה בראשית, החכמה הטבעית. ומעשה מרכבה, מציאות האל ותאריו והמלאכים והנפש והשכל. ומה שיהיה אחר המות. ואין נראה לי שיקרא כל זה מעשה מרכבה, דא״כ חכמת המרכבה הוה ליה למתני, אלא מעשה מרכבה הוא שע״י הזכרת שמות של קדושה משתמשים בכתר, וצופין איך משמרות המלאכים במעמדן ואיך היכל לפנים מהיכל, כעין הסוכין ברוח הקודש:

ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו. אפילו לאדם אחד אין דורשין במרכבה, אלא א״כ מכיר בו הרב שהוא חכם שאם ימסור לו ראשי פרקים יהיה הוא מבין השאר מדעתו:

כל המסתכל בד׳ דברים. הני דמפרש ואזיל:

ראוי לו. יפה וטוב היה לו אם לא בא לעולם:

מה למעלה. מראשי החיות:

מה למטה. מתחת לארץ:

מה לפנים. חוץ למחיצת הרקיע במזרח:

ומה לאחור. למערב. פירוש אחר, מה לפנים קודם שנברא העולם, מה לאחור בסוף העולם לאחרית הימים:

כל שלא חס על כבוד קונו. שעובר עבירה בסתר ואמר אין שכינה מצויה כאן ומי רואני ומי יודעני:

ב **יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך.** ביו״ט. מפני שמשתמש בבעלי חיים, שבכל כחו הוא סומך. וזו המחלוקת היתה בין הנשיאים ובין אבות ב״ד, דור אחר דור:

יצא מנחם. לעבודת המלך, ופירש מלהיות חברו של הלל. לפיכך לא הודע מענינו אם נחלק עם הלל בזה עם לאו, ונכנס שמאי במקומו להיות אב ב״ד תחתיו, ונחלק על הלל:

הראשונים. שהוזכרו ראשון בכל זוג היו נשיאים:

ג **מביאים שלמים.** שלמי חגיגה, לפי שיש בהם צורך אכילה להדיוט:

ואין סומכין עליהם. אלא סומך עליהן מבעוד יום. דלא בעינן וסמך ושחט תכף לסמיכה שחיטה:

אבל לא עולות. עולת יחיד, ואפילו עולת ראיה. שהרי יכול להקריבה בשאר ימות הרגל דאמר קרא (במדבר כ״ט:ל״ה) עצרת תהיה לכם, לכם ולא לגבוה:

ובית הלל אומרים מביאין. שלמי חגיגה ועולות ראייה. דכתיב (דברים ט״ז:ח׳) עצרת לה׳, כל דלה׳. אבל נדרים ונדבות, בין עולות בין שלמים דברי הכל אין קריבין ביו״ט:

ד **יום טבוח.** יום שחיטת עולות ראיה של יו״ט לאחר השבת שאין קרבים לא ביו״ט ולא בשבת. ועצרת יש לה תשלומין כל שבעה כפסח וסוכות:

וב״ה אומרים אין לה יום טבוח. אינה צריכה יום טבוח, שמותר להקריבן ביו״ט. וב״ה לטעמייהו דאמרי מביאין שלמים ועולות ביום טוב. ואשמעינן תנא דאפילו היכא דלא אפשר למיעבד למחר, כגון דחל עצרת בערב שבת אפילו בהא אמרי בית שמאי דאין עולת ראיה קריבה ביו״ט ודחו לה עד לאחר השבת:

אין כהן גדול מתלבש. בכלים נאים שלו, ביום טבוח של עצרת שאחר השבת. כדי שלא יתנאה באותו היום, שיבינו הכל שאין היום יו״ט:

שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר שבת. שהיו הצדוקים אומרים לעולם עצרת אחר שבת, דכתיב (ויקרא כ״ג:ט״ו) וספרתם לכם ממחרת השבת, והן אומרים ממחרת שבת בראשית וא״כ לעולם חל עצרת באחד בשבת:

ה **נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה.** חולין ומעשר שני ותרומה די להם נטילה בכלי שאין בו אלא רביעית מים:

ולקודש מטבילין. פירוש לאכול שלמים וחטאת ואשם יש מעלה יתירה, שצריך להטביל את הידים בארבעים סאה. ואע״פ שאינם אלא סתם ידים, שלא נגעו בטומאה המטמאה את כל הגוף מדאורייתא:

ולחטאת. ליגע במי חטאת, מים המקודשים באפר פרה אדומה להזות מהם על טמאי מתים, יש מעלה יתירה, שאם נטמאו ידיו בא׳ מן הדברים המטמאים את הידים ולא את הגוף, כגון ספר ואוכלין טמאים ומשקין טמאים וכל טומאות שמדברי סופרים, נטמא גם הגוף, וכל הגוף צריך טבילה. וכל מעלות הללו שזה גבוה מזה, מדברי סופרים הם. והאי דנקט להו הכא גבי הלכות חגיגה, לפי שיש בסופן הלכות הרגל, שעמי הארץ חשובים טהורים ברגל, ולא בשאר ימות השנה. בסוף חומר בקודש:

ו **טבל לחולין, והוחזק לחולין.** ועוד זו מעלה. הטובל לאכול חולין ונתכוין לטבול להיות מוחזק טהור לשם חולין:

אסור למעשר. אסור לאכול מעשר שני הנאכל בירושלים, עד שיטבול לשם מעשר. וכן כולם:

אסור בחטאת. במים המקודשים באפר פרה:

ולא הוחזק. לא נתכוין לשם טבילת טהרה, אלא לרחיצה בעלמא:

כאילו לא טבל. למעשר, וכל שכן לתרומה ולקודש. אבל טבילה היא לחולין, דחולין לא בעו כוונה:

ז **מדרס.** אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמדרס הזב שמטמא אדם וכלים, כדכתיב (ויקרא ט״ו:ה׳) וכל אשר יגע במשכבה יכבס בגדיו:

לפרושים. לאוכלי חוליהם בטהרת חולין:

בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה. כאן חסר מעלה אחת. והכי אבעי ליה למתני, בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר שני. בגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה, דהיינו לכהנים בתרומתן. וכל הני מעלות מדברי סופרים נינהו, שאמרו אין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אצל אלו. ומתוך שהן אצל אלו כאילו לא שמרום, גזרו בבגדיהם שמא ישבה עליהם אשתו נדה, והרי הן מדרס הנדה:

היה אוכל על טהרת הקודש. היה אוכל חולין שלו בטהרה כאילו היה קודש. שהיה נזהר בהן מכל טומאה המטמא את הקודש:

והיתה מטפחתו מדרס לחטאת. אבל לא לקודש. דקסבר האי תנא חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמו. ואין כן הלכה. דחולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמו לכל הדברים. כדאיתא בסוף מסכת נדה:

פרק ג

א **חומר בקודש.** שמטבילין כלי בתוך כלי. כששניהם טמאים:

אבל לא לקודש. דאמרינן כובדו של כלי הפנימי המכביד על החיצון שהוא מונח בתוכו, חוצץ בפני הטומאה. (צ״ל בפני המים, וכן הוא ברש״י בגמרא) ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה:

אחוריים ותוך ובית הצביטה לתרומה. כלי הראוי להשתמש בתוכו ובאחוריו ובית צביטתו. כל תשמיש ותשמיש שבו, חשוב כלי בפני עצמו לענין תרומה, שאם נטמא זה לא נטמא זה. ובטומאות דרבנן קאמר, שאם נטמאו אחוריו במשקים טמאים לא נטמא תוכו ולא בית צביטתו, ואם נטמא בית צביטתו לא נטמאו אחוריו ותוכו. ופי׳ בית הצביטה, בית אחיזה. לשון ויצבט לה קלי. (רות ב׳:י״ד). ואית דגרסי בית הצביעה, לשון אצבע, שעושין לכלי בית אחיזה להכניס אצבעו בתוכו כשהוא שותה, כדי שלא יכניס ידו לתוך הכלי:

אבל לא לקודש. שאם נטמא אחד מהם בטומאות דרבנן, כולו טמא לקודש:

הנושא את המדרס. מנעל של זב:

נושא את התרומה. אם ירצה, בחבית של חרס, שאינו נוגע באוירה:

אבל לא את הקודש. משום מעשה שהיה באדם אחד שהיה נושא חבית יין של נסכים ונפסקה לו רצועה של סנדל שהיה מדרס הזב ונטלה בידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית ונטמא הקודש. באותה שעה אמרו הנושא את המדרס לא ישא את הקודש. ולפי שמעשה שהיה בקודש היה, לפיכך לא גזרו אלא בקודש ולא בתרומה:

לא כמדת הקודש. בחציצת טבילותיו, מדת התרומה:

שבקודש. אם יש בגד טמא ובא להטבילו, אם קשור הוא מתיר את קשרו, משום דדמי לחציצה:

ומנגב. אם לח הוא מנגבו תחלה, דשמנונית שעליו הוי כחוצץ:

ובתרומה. אם ירצה קושרו ואח״כ מטביל כשהוא קשור ואין בכך כלום:

ב **כלים הנגמרים בטהרה.** שגמרן חבר, ונזהר בהם משבאו קרוב לגמרן שהם ראויין לקבל טומאה. אעפ״כ צריכין טבילה לקודש. חיישינן שמא נתז רוק מפי עם הארץ על הכלי בשעה שהיה החבר אוחז בו. ואע״פ שבאותה שעה עדיין לא נגמר הכלי ולא היה מקבל טומאה, שמא לאחר שנגמר והיה ראוי לקבל טומאה עדיין היה הרוק לח ומטמא, דתנן במסכת נדה הזוב והרוק מטמאין לחים:

הכלי מצרף מה שבתוכו. היו חתיכות הרבה של אוכלין בכלי אחד ונגע טבול יום שהוא פוסל את התרומה באחת מהן, הכלי מצרפן להיות כולן חשובים כחתיכה אחת ונפסלו כולן, דכתיב (במדבר ז׳) כף אחת עשרה זהב, הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת:

אבל לא לתרומה. אלא אותה חתיכה שנגע בה היא פסולה, והשאר טהורות:

הרביעי בקודש פסול. ואינו פוסל:

אם נטמאת אחת מידיו. בטומאות דרבנן, כגון באוכלין ומשקין טמאים וכיוצא בהן, שאין מטמאין אלא ידים ולא את הגוף:

ובקודש מטביל את שתיהן. והוא שתשאר לחלוחית ביד הטמאה בשעה שנטמאה. אבל לא היה לחלוחית ביד הטמאה אין היד האחרת טמאה עד שתגע בה:

ג **אוכלין אוכלים נגובים בידים מסואבות בתרומה.** הכי קאמר, אוכלין אוכלים של חולין נגובין בידים מסואבות עם התרומה אבל לא עם הקודש. מי שתחב לו חבירו אוכלין של קודש בפיו בידים טהורות, וזה האוכל ידיו מסואבות, או שתחב הוא עצמו אוכלין של קודש בפיו ע״י כוש או כרכר, ובקש לאכול צנון או בצל של חולין עמהן, שאין ידים מסואבות השניות לטומאה מטמאות את החולין, אפ״ה גזור רבנן שלא יאכלם עם הקודש, שמא יגע בידיו מסואבות באוכלין של קודש שבפיו. ולענין תרומה, אע״פ שהידים המסואבות פוסלות, לא עשו מעלה זו, אלא אמרינן זהיר ולא נגע. ולהכי נקט נגובים, שאילו היה עכשיו משקין עליהם, היו המשקין נעשים ראשונים מחמת הידים ועושין את החולין שניים, וכשנוגעין בתרומה שבפיו פוסלים אותה:

האונן. שלא נטמא במתו:

ומחוסר כפורים. שטבל והעריב שמשו ולא הביא קרבנותיו:

צריכין טבילה. לאחר שיביא קרבנו אם רצה לאכול קודש. כיון דעד האידנא היו אסורים בקודש אצרכינהו רבנן טבילה. ומחוסר כפורים פוסל את הקודש בנגיעה. והאונן אע״פ שאסור לאכול אינו פוסל בנגיעה:

אבל לא בתרומה. דמחוסר כפורים ואונן מותרים בתרומה. ואע״ג דאונן אסור במעשר שני, מותר הוא בתרומה, דמרבינן ליה מוכל זר לא יאכל קודש (ויקרא כ״ב:י׳), זרות אמרתי לך ולא אנינות:

ד **שביהודה נאמנין וכו׳** להכי נקט ביהודה, לפי שרצועה של ארץ כותיים היתה מפסקת בין גליל ליהודה, וירושלים ארץ יהודה היתה, ולא היה אפשר להביא קודש מארץ הגליל ליהודה לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים, ואפילו של חברים שבגליל לא היה אפשר להביאו לנסכים:

נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה. עם הארץ שאמר יין זה טהור והוא לנסכים, שמן זה טהור והוא למנחות, נאמן לעולם, דמשום חומרא דקודש מזדהר ולא משקר. אבל אם אמר יין ושמן אלו טהורים והן לתרומה, אינו נאמן, שאין אסור טומאת תרומה חמור בעיני עמי הארץ וחיישינן דלמא משקרי בה:

ובשעת הגתות והבדים. בעת הבציר ובעת שעוצרים הזיתים בבד, נאמנין אף על התרומה, לפי שכל בני אדם מטהרים את כליהם בעת עשיית היין והשמן כדי להפריש התרומה בטהרה:

עברו הגתות וכו׳ לאחר שעבר זמן הבציר או זמן עצירת הזיתים בבית הבד, והביא עם הארץ חבית של יין או של שמן של תרומה לכהן חבר ואומר שהיא טהורה. לא יקבלנה ממנו בחזקת טהורה, דלאחר הגיתות והבדים אינו נאמן:

אבל מניחה לגת הבאה. עם הארץ שיודע שלאחר הגתות והבדים אינו נאמן, מניח חבית זו לגת הבאה ואז נותנה לכהן, דבאותה שעה הוא נאמן עליה:

רביעית. הלוג יין לנסכים נאמן על כל החבית. דמגו דמהימן אקודש מהימן נמי אתרומה:

כדי יין וכדי שמן המדומעות. המטהר את טבלו לנסכים, והשתא איכא חולין ותרומה וקודש מעורבין ומדומעין זה בזה, ובא לומר גם על הכדים שהן טהורים, אע״ג דעם הארץ אינו נאמן על הכדים אפילו בשעת הגתות, האידנא מהמנינן ליה על הכדים אפילו קודם שעת הגתות שבעים יום, דמגו דמהימן אקודש מהימן נמי אתרומה ואכדים, דגנאי הוא לקודש שיהיו הכדים שעירוהו מהם בחזקת טומאה והוא קרב. ושבעים יום דנקט, משום דאורחא דעלמא הוא להזמין את הכלים ולטהרם שבעים יום קודם הגתות:

ה **מן המודיעית ולפנים.** מודיעית כרך רחוק מירושלים ט״ו מיל. ממנו ולפנים, לצד ירושלים, נאמנים קדרים עמי הארץ ליקח מהן כלי חרס הדקים, כגון כוסות קדרות וקיתונות. לפי שא״א בלא הם. ובירושלים אין עושין כבשונות, מפני העשן, לא לסיד ולא לקדרות, לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם, שאין גוזרים גזירה על הצבור שאין יכולין לעמוד בה:

הוא הקדר. מי שהביאן מחוץ למודיעית לו בלבד האמינו, לפי שא״א שלא להאמינו, אבל אם מסרם ליד קדר אחר עם הארץ היושב במודיעית או לפנים, לא האמינוהו:

והן הקדרות. על אותן קדרות שהביא הוא נאמן. ואינו נאמן לצרף עמהם קדרות של קדר אחר שיושב במודיעית או לפנים:

והן הלוקחין. חברים שראוהו שהביאם, נאמן הקדר אצלם. ולא אצל לוקחים אחרים:

יצא. מן המודיעית לשוב לאחוריו, אינו נאמן:

ו **הגבאים.** ישראל שהן גבאים למלכי אומות העולם לגבות מישראל מסים וארנוניות. ונכנסו לתוך הבית לעבוט עבוטו:

וכן הגנבים. שגנבו כלי חרס והחזירום:

נאמנים לומר לא נגענו. לתוכו. והוא שהחזירום מחמת תשובה שעשו מעצמם, לא מחמת יראה:

ובירושלים נאמנים על הקודש. נאמנים על כל כלי חרס בין גדולים בין קטנים, לומר שהן טהורין לקודש, לפי שאין עושין כבשונות בירושלים, לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם:

ובשעת הרגל אף על התרומה. דאמר קרא (שופטים כ י״א) ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים, הכתוב קראם בשעת אסיפה כולם חברים, ורגל שעת אסיפה היא:

ז **הפותח את חביתו.** חבר שפתח חביתו למכור יין בירושלים ברגל, ומשמשו בו עמי הארץ:

לא יגמור. לאחר הרגל. שאע״פ שבשעת הרגל הן טהורין לא שטהרתן טהרה עולמית, אלא שבשעת הרגל הכל חברים, אבל לאחר הרגל טמא מגען למפרע, כדאמרינן במתניתין לאחר הרגל מטבילין כלי העזרה, מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל. ור״י דאמר יגמור סבר, אם אתה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מזון מצוי לעולי רגלים. ואין הלכה כר״י:

מעבירין על טהרת העזרה. מעבירין את הכלים ממקומן להטבילן ולטהר את העזרה מטומאת עמי הארץ שנגעו בהן ברגל:

מפני כבוד השבת. שהיו הכהנים צריכין להתעסק בצרכי שבת איש בביתו:

אף לא ליום ה׳ אף אם עבר הרגל ליום ה׳, אין מטבילין אותן עד לאחר השבת. לפי שאין הכהנים פנויין ליום מוצאי יום טוב להטבילן, שטרודין להוציא את הדשן שעל התפוח באמצע המזבח, שקבצו שם כל ימות הרגל כל דשן של המערכה. ואין הלכה כר״י:

ח **ואומרין להם.** לעמי הארץ ברגל. הזהרו שלא תגעו בשלחן. לפי שלא יוכלו להטבילו לאחר הרגל, שא״א לסלקו ממקומו דכתיב ביה (שמות כ״ח) לחם פנים לפני תמיד:

טעונים טבילה. מפני טומאת הרגל:

חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחושת מפני שהן כקרקע. מזבח הנחושת שהתורה קראתו מזבח אדמה. ומזבח הזהב כתיב (במדבר ג׳:ל״א) המנורה והמזבחות, אתקש מזבחות זה לזה. ושלחן הא אמרן דלא נגעו בו:

מפני שהן מצופין. הכי קאמר, וחכמים מטמאין ואומרין שצריכין טבילה גם הם מפני שהן מצופין, דאי לא הוו מצופין יש לטהרן משום כלי עץ העשויין לנחת. פי׳ אחר וחכ״א דטעמא דאין צריכין טבילה לפי שהם מצופין זהב ונחשת וצפויין בטיל לגביהן, והוו ככלי עץ העשויין לנחת שאינן מטמאין, ולא פליגי על ר׳ אליעזר אלא בטעמא דמלתא בלבד. כך פי׳ הרמב״ם בהלכות מטמאי משכב ומושב: